

Resenya de l'article "La hermèutica de la immigración", de Ricard Zapata-Barrero. Claves de razón práctica, nº158

A través d'aquest article publicat a la revista *Claves de razón práctica* Ricard Zapata-Barrero analitza els discursos que sorgeixen sobre la multiculturalitat en la nostra societat a partir de la importància que el fet migratori està prenent en els darrers anys. Els discursos polítics tenen més importància de la que, en un primer moment, pot semblar en la mesura en què són poden esdevenir font de reafirmació per a moltes de les percepcions de la ciutadania. En aquest sentit, sorgeix un problema de conceptualització, en tant que apareixen dificultats per expressar-nos entorn la multiculturalitat i aquest problema suposa una certa pressió per al nostre marc de referència que és la democràcia.

En el moment d'analitzar els discursos al voltant de la multiculturalitat cal tenir en compte que la immigració és un procés de canvi estructural, de caràcter global i històric en el que, la majoria de conflictes es donen en el camp de les interpretacions i no en el dels fets concrets, per tant, els conflictes afecten de manera directa el discurs sobre la multiculturalitat.

La qüestió central és la influència que el discurs de la multiculturalitat pot tenir en el sistema democràtic en determinar la gestió que es fa d'aquesta multiculturalitat. La importància d'aquesta qüestió rau en el fet que es tracta de gestionar les relacions entre la democràcia i el pluralisme cultural, gestionar el pluralisme cultural a través de la democràcia. Per tant, el canvi que provoca la multiculturalitat requereix un canvi estructural de les institucions, en tant que part del sistema democràtic, i dels conceptes (del discurs) que utilitzem per descriure la realitat que ens envolta.

L'autor identifica dos tipus de discursos al voltant del multiculturalisme: el discurs re-actiu i el discurs pro-actiu. El primer percep el fet multicultural com a altament negatiu, tot destacant els conflictes que es generen. El segon, en canvi, veu en la multiculturalitat un fet irreversible i busca els instruments necessaris per gestionar-lo. En aquest punt, val a dir que encara que es pugui associar el discurs re-actiu al conservadurisme i el discurs pro-actiu al progressisme, no necessàriament podem identificar aquests discursos en un punt concret de l'eix esquerra-dreta.

Aquests dos tipus de discursos tenen la seva concreció a través de retòriques diferents. En el cas del discurs re-actiu, Ricard Zapata identifica dues retòriques associades. A la primera l'anomena retòrica populista. La retòrica populista utilitza el concepte de ciutadania, és un mitjà no una finalitat. Diu parlar en nom de la ciutadania però únicament representa a un sector amb el resultat de la invertebració de la societat. La retòrica populista des d'una perspectiva d'esquerres es pot identificar amb el paternalisme envers la immigració, mentre que, des d'una perspectiva de dretes pot ser identificada amb discursos defensors dels drets socials vinculats a la identitat nacional, la seguretat física i l'estabilitat.

La segona retòrica re-activa és la retòrica de la tradició. Aquesta retòrica associa la identitat i els costums amb transmissió generacional de la tradició i, d'aquesta manera, entén que la multiculturalitat posa en perill la identitat en la mesura en que trenca la transmissió entre generacions dels valors tradicionals. Per aquest

motiu, la gestió de la multiculturalitat des d'aquesta retòrica s'ha de fer des de la tradició com a criteri fonamental.

Dins el discurs pro-actiu trobem, en primer lloc, la retòrica de la igualtat. La idea bàsica que es desprèn d'aquesta retòrica és l'intent d'evitar conflictes entre cultures diferents dins la societat com a conseqüència de la possessió de graus de poder diferenciats entre unes i altres. Per aquest motiu, aboga per donar les mateixes oportunitats de manera que no es produeixin situacions de desavantatge entre les persones per pertànyer a tradicions culturals diferents. En quant a les oportunitats, sorgeix un debat entorn si el subjecte a qui s'adrecen aquests tipus de polítiques han de ser els grups culturals o els individus.

Per altre costat, la retòrica de la ciutadania també forma part del discurs pro-actiu. A la vegada, dins d'aquesta retòrica podem identificar dues perspectives: la perspectiva de la inclusió i la perspectiva de la ciutadania. La perspectiva de la inclusió entén que la realitat política no reflexa la realitat social, en la mesura en que hi ha un seguit de persones que formen part de la nostra societat però que no són ciutadanes i reivindica una major representativitat de la multiculturalitat en els espais públics. La perspectiva de l'acomodació, per la seva part, busca un canvi en les polítiques de manera que aquestes s'adrecin a tota la ciutadania i no només als immigrants, que es centrin en les relacions entre els immigrants i la resta de ciutadans. Aquesta perspectiva també busca la incorporació de ciutadania al procés de canvi que implica la multiculturalitat, de manera que entenguin que aquest canvi és global i afecta a totes les esferes de la societat.

Per a l'articulació d'aquestes discursos, però, s'ha de tenir en compte el context i els possibles constrenyiments i restriccions que sorgeixen. Per un costat tenim les restriccions que suposen els mitjans de comunicació i l'especial visibilitat que determinats fets poden tenir. En segon lloc, cal tenir en compte els fets concrets i la conjuntura del moment i la seva incidència sobre el discurs. Finalment, és especialment rellevant la lògica electoral que determina els discursos per sobre de la lògica històrica i generacional, i acaba afavorint el sorgiment, no tant de nous partits amb discursos re-actius, sinó de discursos re-actius dins els partits tradicionals.

Finalment, l'autor proposa dues mesures de caràcter complementari adreçades a trencar el discurs predominant sobre la immigració i a generar un nou marc discursiu: la pedagogia i la concessió del dret de vot als immigrants. La concessió del dret de vot és un dret democràtic però s'ha d'acompanyar d'una acció pedagògica per evitar que sigui vist com un privilegi concedit als immigrants. Aquesta labor pedagògica, d'altra banda, ha de servir per implicar en el procés de canvi multiculturalitat tota la ciutadania. Així, la ciutadania sentirà com a pròpia la situació de manca de drets de ciutadania dels immigrants i pressionarà els poders públics, fent més fàcil, d'aquesta manera, la concessió del dret de vot i el canvi discursiu.